

KOOPERĀCIJAS BALSTS – LOJĀLS LAUKSAIMNIEKS

Latvijas piena ražotāju kooperatīvu un Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācijas (LLKA) pārstāvji šāgada septembrī un oktobrī Īrijā un Spānijā ar programmas ERASMUS+ atbalstu iepazinās ar šo valstu kooperatīvu pieredzi. Par braucienos gūtajām atziņām stāsta LPKS Pienupīte valdes priekšsēdētāja Mirdza Feldmane, LPKS Piebalga valdes priekšsēdētājs Jānis Razminovičs, LLKA ģenerāldirektors Rolands Feldmanis, LLKA izpildītore Linda Uzkalne un LLKA biroja administratore Gita Meire.

ULDIS GRAUDIŅŠ

– Kāda ir Īrijas un Spānijas piena ražotāju attieksme pret kooperāciju? Cik liels īpatsvars piena ražotāju darbojas kooperatīvos?

Mirdza Feldmane: – Īrijā piena ražotāju kooperatīvos darbojas aptuveni 96% Īrijas piensaimnieku. Spānijā viens no lielākajiem piena ražotāju kooperatīviem COVAP dibināts 1959.gadā – aptuveni šajos gados Spānijā veidojās vairāki kooperatīvi. Patlaban kooperācijā ir iesaistījušies nedaudz mazāk kā 40% šīs valsts piena ražotāju. Gan Īrijā, gan Spānijā tie piena ražotāji, kas iesaistās kooperācijā, dara to tāpēc, ka vienots spēks palīdz attīstīt nozari kopumā. Īrijā 70–80% saimnieku nodarbojas ar piensaimniecību. Tā ir ienesīga, pelnoša nozare. Mēs, latvieši, varam apskaust ienesīgo Īrijas piensaimniecību un to, ka šajā valstī var izdzīvot ar 75 govju ganāmpulku un gūt baudījumu no sava darba. Latvijā beidzot nopietni ir jāvērtē piena nozares izaugsmi bremzējošie samezģojumi, piemēram, jādoma par pārstrādes stiprināšanu

Rolands Freimanis: – Īrija ar 9,3 miljoniem tonnu ir 6. lielākā Eiropas Savienības (ES) piena ražotājvalsts, kur ražo 5,9% no ES dalībvalstīs ražotā kopējā piena daudzuma. Īri savus premium klases piena produktus, tostarp sviestu, sieru un piena pulveri, 5,1 miljarda eiro vērtībā eksportē uz 147

valstīm. Salīdzinājumam – Latvijā piena produktu kopējā eksporta vērtība ir 187 milj. eiro. Rēķinot uz vienu iedzīvotāju, Īrijas piena produktu eksports ir desmit reizu lielāks nekā Latvijas sniegums.

Linda Uzkalne: – Latvijā kooperatīvos apvienojušos piena ražotāju ir būtiski mazāk – šā gada septembrī piena ražotāju kooperatīviem svaigpienu pārdeva 2050 ražotāju. Pavisam ar kooperatīviem sadarbojās 37,9% piena ražotāju, kas svaigpienu nodod pārstrādei. Viņi ražo 38% no kopējā pārstrādei nodotā piena, ziņo Lauksaimniecības datu centrs. No kopējā ražojošo saimnieku daudzuma šis īpatsvars ir ļoti mazs. Secinājums – piena kooperācijai Latvijā ir lielas izaugsmes iespējas.

Kooperāciju Spānijā raksturo šādi skaitļi: šajā valstī pavisam darbojas 3669 lauksaimniecības kooperatīvi, tostarp 87% ir kooperatīvās sabiedrības, kuras pašas ar lauksaimniecisko ražošanu nenodarbojas (83% ir pirmā līmeņa, 4% – otrā līmeņa kooperatīvās sabiedrības). Savukārt 13% ir kooperatīvi, kuri paši nodarbojas ar lauksaimniecības zemes apstrādi. 2020. gadā kopējais lauksaimniecības kooperatīvu naudas apgrozījums bija 30,170 miljardi eiro, kopējais biedru skaits kooperatīvos – 1 175 068 biedri. Savukārt piena nozarē darbojas vien 108 kooperatīvās sabiedrības. Iemesls ir Spānijas dabas apstākļi. Lielāko apgrozījumu veido kooperatīvi, kas

darbojas augļu un dārzeņu, kā arī olīvu audzēšanas nozarēs. Kā apliecina Spānijas lauksaimniecības kooperatīvu apvienībā, kopējās tendences rāda, ka kopējais lauksaimniecības kooperatīvu skaits valstī samazinās, taču vienlaikus kopējais kooperatīvu apgrozījums ik gadu palielinās, kā arī kooperatīvi katrs atsevišķi kļūst spēcīgāki – palielinās vidējais gada apgrozījums uz vienu kooperatīvu. Šī ir tendence, kuru kā vienu no prioritātēm esam norādījuši arī Latvijas lauksaimniecības un mežsaimniecības kooperatīvo sabiedrību attīstības stratēģijā 2021.–2027. gadam.

M. F.: – Spānija un Īrija ir ļoti atšķirīgas, arī mūsu valsts piena ražotāju pieredze atšķiras no abām iepriekš nosauktajām valstīm. Īrija ir zaļā valsts, kur govīs no februāra līdz oktobrim, tāpat deviņus mēnešus, ganās dabiskās ganībās. Tāpēc piena produkti augsti kotējas pasaules tirgū, īpaši sviests, ko arī mēs degustējam. Tam ir jūtama istā sviesta garša. Īrijā ir arī lielās saimniecības. Ļoti uzkrītoši bija, ka vienā ģimenes saimniecībā 75 govīs ganījās sulīgā zālītē, bet pāri laukam 750 govju ganāmpulks stāvēja uz melnas zemes. Katram ir savs saimniekošanas veids. Man patika, ka Īrijā kooperatīviem ir sava pārstrāde.

Spānijā ļoti atšķiras šīs valsts ziemeļu daļa un dienviddaļa. Dienvidspānijā saimniekiem pašiem lopbarības nav, viņiem visiem to pieved. Tomēr visa darbošanās, tostarp pārstrāde ar 1000 tonnām piena, ir koncentrēta vienā vietā. Šā iemesla dēļ govju blīvums 20 km rādiusā ir ļoti liels. Kad uzdevu jautājumu par Zaļo kursu, jutu ļoti lielas rūpes par to, kā izdosies izpildīt tā nosacījumus. Viņi ļoti pievērs uzmanību jaunajām tehnoloģijām, lai izvilkto dzīvību atbilstoši Briseles prasībām.

Man kā otrā līmeņa kooperatīva *Baltu piens* vadītājam Spānijā patika, ka arī šajā valstī piena ražotāji ir izveidojuši otrā līmeņa kooperatīvus, kas nezaudē savu identitāti. Arī Spānijā mazie kooperatīvi sakārto loģistiku, iet otrās pakāpes kooperatīvā, ved pienu uz darbošanās vietai tuvāko pārstrādi.